

דגם הוראה שיעור כינור בקבוצה / כתבה: תמי אורדו

רמת הלומדים: שנה א', מחצית שנייה.

נושא השיעור:

הקניית "אחינו יעקב" בנגינה עם 4 אצבעות על מיתר רה (בסולם רה מז'ור)

מטרות כלליות:

- חזרה ותרגול של ארבע אצבעות יד שמאל על מיתר רה.
- פיתוח שמיעה מוזיקלית.
- פיתוח זיכרון מוזיקלי.

מטרות אופרטיביות:

- התלמידים יתרגלו את הצלילים רה, מי, פה דיאז, סול, לה בנגינה משמיעה ובקריאה מתווים נתונים.
- התלמידים יאלתרו תיבות מקוריות משלהן מחמשת הצלילים הנ"ל.
- התלמידים ילמדו לנגן את השיר "אחינו יעקב" באוניסונו (=קול אחד)

מהלך השיעור:

- פתיחת שיעור** – מורה מנגן בכינור את מנגינת "אחינו יעקב" ובו זמנית פונה ושר ברכת בוקר טוב עם שם כל תלמיד, ברכה המותאמת למלודיה של השיר.
- שאלה לתלמידים:** האם המנגינה מוכרת לכם? חלק יזכרו שמדובר ב"אחינו יעקב" שנלמד בשלב מוקדם יותר בשנה במיתרים פתוחים לה ורה (הרמון של הליווי) ונמצא בחוברת "צליל וקשת כינור" (עמוד 12 תרגיל 13). חזרה קצרה של נגינת ליווי זה בקשת עם התלמידים. בו זמנית המורה מנגן את המנגינה וכך נוצרת נגינה דו קולית בקבוצה.
- תמריץ לתלמידים:** מורה מציין בפני התלמידים שבשיעור זה ילמדו לנגן את המנגינה. מבקש מהתלמידים לעקוב אחר נגינתו ולבדוק אילו מיתרים, תווים ואצבעות משתתפים. תשובה צפויה: מיתר רה ולה, כל האצבעות על מיתר רה, כלומר התווים מי (אצבע ראשונה), פה דיאז (אצבע שניה) סול (אצבע שלישית) ולה (אצבע רביעית).
- האזנה נוספת** של התלמידים למורה עם מתן משימת האזנה שונה: "כעת תזהו אילו מקצבים משתתפים בזמן שאני מנגן את המנגינה". בסיום ההאזנה מצופה שחלק מהתלמידים יזהו שנוגנו רבעים וחצאים.
- מורה: "לפני שנלמד לנגן את מנגינת השיר נזכר בתווים והאצבעות שינגנו את המנגינה": חזרה על אצבעות ותווי על מיתר רה: שימוש בחוברת "צליל וקשת כינור", עמוד 28 תרגיל 62
- משחק פיתוח שמיעה:**
מורה מנגן את התווים הללו והילדים, בעיניים עצומות, צריכים לזהות את הסדר. תלמיד/ה שזיהה נכון יחזור בנגינה. ניתן לבקש מתלמידים ש"לחינו" תיבה עם חלק מהצלילים על מיתר רה. תלמיד שמלחין מנגן לפני חבריו לקבוצה, הם צריכים לזהות ולחזור בנגינה על התיבה שהלחין. וריאציות על משחק זה.

ז. כעת לתווי מנגינת "אחינו יעקב" שכתוב בגדול על לוח מחיק או בכרטיסיות גדולות, כל כרטיסיה היא תיבה מהשיר (המלודיה לא כתובה בחוברת "צליל וקשת" ולכן מצורפת כאן):

אחינו יעקב

עמנואל

Violin

Vln.

שלבי הקניה של השיר בנגינה:

- מורה מנגן. תלמיד אחד מצביע על התווים בלוח, תלמיד אחר מקיש פעמות (בכפיים או בכלי הקשה) ושאר התלמידים עוקבים ושרים בסולפג'. ניתן לעשות זאת עוד פעם-פעמיים בחילוף תפקידים בין התלמידים.
- אוריינות מוזיקלית ומשחקי התמצאות בתווים. דגש על משחקים הקשורים בחזרה פעם שניה של כל תיבה.
- נגינת התלמידים לאט בפריטה, ברצף ובאוניסונו.
- משחקי תפקידים (2 סקציות ו/או זוגות):
קבוצת תלמידים א' תיבה ראשונה, קבוצת תלמידים ב' תיבה שניה.
- ח. משחק זיכרון: התיבה/כרטיסיה הראשונה, השלישית, החמישית והשביעית נשארות על הלוח. התיבה/כרטיסיה השנייה, הרביעית, השישית והשמינית נמחקות (אלו בעצם תיבות זהות). הילדים מנגנים את התיבות הכתובות וגם את אלו שאינן כתובות.
- מורה שואל תלמידים אילו תיבות רוצים עכשיו להוציא. מזמין תלמיד/ה להוציא תיבה. שוב מנגנים ללא התיבה החסרה.
- ט. לא נשאר דבר על הלוח. מנגנים בעל פה.
- י. בשלב זה בו יודעים בעל פה, מוסיפים קשת. התלמידים פנויים מהסתכלות בתווים לצורך שילוב קשת יד ימין עם אצבעות יד שמאל. כך יכולים להתרכז בהובלת הקשת ואחיזה נכונה. יש להדגיש שהתחלת השיר בקשת יורדת.

סיום השיעור: מורה מסכם את מה שהיה, מחלק תווי מלודיית "אחינו יעקב" לתלמידים, נותן משוב ומעודד להתאמן בבית על התרגיל והשיר לקראת השיעור הבא. תלמידים אורזים כינורות.

ציוד ואביזרים לשיעור:

לוח חמשה מחיק

חוברות כינור "צליל וקשת" (עמוד 12 ועמוד 28)

מחשב ומסך בארקו או אפליקציית "קהילה מנגנת" תומכת "צליל וקשת כינור" בסמארטפון

תווי המנגינה "אחינו יעקב" בכרטיסיות- כל תיבה היא כרטיסיה.

דפי תווי "אחינו יעקב" לחלוקה לתלמידים.

רעיונות לקראת שיעור המשך בנושא:

שיעור המשך על השיר "אחינו יעקב" יתמקד בשיפור נגינת המלודיה מבחינת אינטונציה, איכות נגינה, מצב ידיים וציבה וגם ישלב נגינת השיר בקנון בשני קולות (מורה – תלמידים / שתי קבוצות תלמידים).

מומלץ לשלב בשיעור ההמשך גם העשרה:

להשמיע לתלמידים את 40 השניות הראשונות מתוך פתיחת הפרק השלישי מסימפוניה 1 של מאהלר ולציין שבעצם המלחין מאהלר שילב בפרק זה את מוטיב השיר העממי "אחינו יעקב" אך בסולם מינורי ושפרק זה ניתן במלודיה תפקיד סולו לקונטרבס.

https://www.youtube.com/watch?time_continue=10&v=U5A5tFyXQio&feature=emb_title

זהו מקום לשיעור המשלב עיסוק במושגים מז'ור-מינור / בקונטרבס כחלק ממשפחת כלי הקשת והשוואה בינו לבין הכינור / שירת השיר בקנון כהכנה לנגינתו בקנון.

טקסט השיר, נוסח עממי עברי

אחינו הנהג, אחינו הנהג

סע מהר! סע מהר!

אם תיסע מהר, יתפוס אותך שוטר

סע לאט! סע לאט!

אחינו הנהג, אחינו הנהג

סע לאט! סע לאט!

אם תיסע לאט, נעשה ממך סלט

סע מהר! סע מהר!